

Перспективою імплементації у підготовці підрозділів є розширення програми НАТО DEEP для підготовки інструкторів-реформаторів, поглиблення інтеграції в рамках оперативного планування (JOPG – Joint Operational Planning Group), розгортання системи оцінювання оперативних спроможностей (ОСС E&F – Operational Capabilities Concept Evaluation and Feedback), підвищення стандартів підготовки за напрямками кібероборони, інформаційної безпеки, С4ISR (управління, контроль, зв'язок, комп'ютери, розвідка, спостереження і розвідка).

Імплементація стандартів НАТО у систему підготовки Збройних Сил України є критично важливим елементом реформ у сфері безпеки й оборони. Хоча процес супроводжується об'єктивними труднощами, він уже дав позитивні результати у вигляді підвищеної ефективності підрозділів, зростання рівня взаємосумісності з партнерами та підготовки нової генерації професійних військових лідерів.

Медвідь Михайло,
доктор економічних наук, професор,
заступник начальника інституту з
навчально-методичної роботи,
Київський інститут Національної гвардії України

Мартинюк Андрій,
кандидат юридичних наук,
Начальник Київського інституту Національної гвардії України

Медвідь Юлія,
кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
Київський інститут Національної гвардії України

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЗМІНУ ПРІОРИТЕТНИХ ЦІННОСТЕЙ НАСЕЛЕННЯ ЄВРОПИ

Зміна середовища людини може змінювати пріоритети її цінностей, або загалом цінності. Яскравим прикладом цього для кожного з нас є навчання у закладі вищої освіти. Проте є і негативні приклади. Таким прикладом є російсько-українська війна, яка впливає не лише на зміну пріоритетних цінностей населення України а й на зміну цінностей інших країн Європи.

За останні кілька десятиліть збройні конфлікти/війни в Лівії, Іраку, Косово, Афганістані та інших країнах суттєво вплинули на регіональний і глобальний розвиток. З появою цього конфлікту здатність кількох країн досягти цілей сталого розвитку до 2030 року може стати недосяжною. Конфлікт сповільнив відновлення після COVID-19 і негативно вплинув на досягнення регіональних і глобальних цілей сталого розвитку. Вагоме

значення у забезпеченні збереження економічних та соціокультурних систем України є збереження інфраструктури населених пунктів. Враховуючи ситуацію, яка склалася у Європі, її країни намагаються стати економічно незалежними від агресора.

На думку авторів цього матеріалу зміна національних витрат країни за кінцевим використанням є похідною зміни пріоритетних цінностей населення цих країн. Висунуту гіпотезу про те, що російсько-українська війна впливає на зміну пріоритетних цінностей населення країн Європи можна підтвердити або спростувати, використовуючи статистичні методи дослідження. Наприклад, використовуючи трендовий підхід можна перевірити чи спостерігається тенденція збільшення військових витрат у країнах, які були членами НАТО до 2014 року та мають спільні кордони з Російською Федерацією, Білоруссю та/або Україною. Також можна перевірити наявність залежності збільшення військових витрат у згаданих країнах Східної Європи і Балтики, використовуючи кореляційний аналіз. Для проведення такого дослідження доцільно використати матеріали Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру.

У період з 2014 року, а особливо з 2022 року створення умов забезпечення цілісності своєї держави та безпеки життю своїх громадян стає пріоритетною цінністю у країнах Європи, зокрема тих, які мають спільні кордони з Російською Федерацією, Білоруссю та/або Україною. Так до НАТО увійшли такі європейські країни як Фінляндія (у 2023 році) та Швеція (у 2024 році) з метою споживання колективного блага – воєнної безпеки.

За кінцевим використання національних витрат країни, за яким можна оцінювати зміну пріоритетів цінностей за зміною витрат, є внутрішній валовий продукт (ВВП). ВВП є основним показником економічного розвитку та найбільш комплексним показником загального обсягу виробництва товарів і послуг за певний період часу. ВВП можна розрахувати трьома методами: продуктивним методом (метод доданої вартості), за доходами та за витратами.

У країнах, які були членами НАТО до 2014 року, спостерігається тенденція збільшення військових витрат (табл. 1). Для підтвердження чи спростування цього можна використовувати трендовий підхід, який полягає в екстраполяції виправлених значень динамічного тимчасового ряду прогнозованого показника. Прогноз здійснювався станом на 2025 рік.

У країнах Балтики станом на 2025 рік прогнозуються військові витрати не менше 2.37 % від ВВП, у 2014 році значення цього показника у Латвії та Литві було менше 1 %. У країнах Східної Європи станом, які мають спільні кордони з Російською Федерацією, Білоруссю та/або Україною, на 2025 рік прогнозуються військові витрати не менше 2.24 % від ВВП, у 2014 році значення цього показника у Словаччині та Угорщині було менше 1 %. Навіть у Чехії, яка розташована далі, виявлено тренд збільшення військових витрат. Виключенням за виявленою закономірністю є Румунія.

Таблиця 1. Виявлення трендів збільшення військових витрат де-якими країнами Східної Європи і Балтики та визначення їх значень у 2025 році

Країна	Значення показника військові витрати (у відсотках від ВВП)			Рівняння лінії тренду	Величина вірогідності апроксимації	Прогноз на 2025 р.
	2014 р.	середнє за 2015-2022 рр.	2023 р.			
Естонія				(поліноміальне)		
Латвія				$y=0.0063\ln(x)+0.0081$ (логарифмічне)		
Литва				(лінійне)		
Польща				(поліноміальне)		
Словаччина				(лінійне)		
Чехія				$y=5E-05x^2+1E-04x+0.0092$ (поліноміальне)		
Угорщина				(поліноміальне)		
Румунія				$y=0.0022\ln(x)+0.0135$ (логарифмічне)		

Permissible degree of military-economic tension for the state in peacetime can't exceed 4-5% of GDP judging by the experience of the developed countries. Збільшення військових витрат в Україні є зрозумілими, станом на 2023 рік вони склали 36,65 % від ВВП. Проте перевищення порогового значення зазначеного показника російською федерацією (станом на 2023 рік вони склали 5,86 % від ВВП), яке негативно впливає на добробут населення цієї держави, є необґрунтованим і в майбутньому буде мати негативні наслідки для цієї держави. Адже направлення ресурсів на накопичення виробничого капіталу сприяє зростанню в 3-12 разів, ніж використання ресурсів на військові витрати.

Для підтвердження тенденції збільшення військових витрат країнами, які були членами НАТО до 2014 року, можна також використати кореляційний аналіз. Якщо у випадку зміни значень показника однієї країни змінюється значення показника іншої країни, то існує пряма залежність (при значенні коефіцієнта кореляції більше 0,7 існує сильний статистичний взаємозв'язок). У кожній країні з семи можливих сильних зв'язків з іншими країнами спостерігається у Чехії – 6, у Латвії, Литві та Угорщині по 5, у Словаччині – 4, у Польщі – 3, у Естонії та Румунії по 2 зв'язки (табл. 2).

Таблиця 2. Виявлення статистичного взаємозв'язку збільшення військових витрат деякими країнами Східної Європи і Балтики

Країна	Латвія	Литва	Польща	Словаччина	Чехія	Угорщина	Румунія
Естонія	0,53	0,70	0,96	0,68	0,72	0,12	0,12
Латвія		0,94	0,47	0,85	0,82	0,81	0,81
Литва			0,53	0,86	0,86	0,83	0,82
Польща				0,63	0,72	0,75	0,03
Словаччина					0,93	0,91	0,65
Чехія						0,89	0,52
Угорщина							0,48

Отже, за результатами перевірки висунутої гіпотези, підтверджено, що російсько-українська війна впливає на зміну пріоритетних цінностей населення Європи.